

Språk og identitet hos utenlandsadopterte barn

**Hvilken kunnskap og bevissthet har barnehagelærere rundt temaene
språk og identitet hos utenlandsadopterte barn?**

Synnøve Waage
[kandidatnummer: 16]

**Bacheloroppgave
[BHBAC3920]**

Trondheim, april 2024

Bacheloroppgaven er et selvstendig studentarbeid gjennomført ved Dronning Mauds Minne Høgskole for Barnehagelærerutdanning og er godkjent som en del av barnehagelærerutdanningen. Under utarbeidelse av oppgaven har studenten fått veiledning ved DMMH.

DronningMaudsMinne
HØGSKOLE FOR BARNEHAGELÆRERUTDANNING

Innholdsfortegnelse

1.0 Innledning	2
1.1 Aktualisering	2
1.2 Begrunnelse for valg av tema og problemstilling	3
1.3 Oppgavens oppbygging	4
2.0 Teori og litteratur	4
2.1 Utenlandsadopterte i Norge	5
2.2 Språk og språkutvikling hos adoptivbarn	7
2.2.1 Generelt om barns språkutvikling.....	7
2.2.2 Språkutvikling hos adoptivbarn	7
2.2.3 Utfordringer knyttet til språkutvikling hos adoptivbarn.....	8
2.3 Identitet.....	9
2.3.1 Tradisjonalistisk og sosialvitenskapelig forestilling av identitet.....	11
2.4 Barnehagelærers rolle knyttet til språk og identitet.....	11
3.0 Metode	13
3.1 Beskrivelse av metode.....	13
3.2 Informantutvalg	14
3.3 Utforming av intervjuguide.....	14
3.4 Planleggingsfasen og adgang til felten	15
3.5 Gjennomføring av innsamling	15
3.6 Analyse av innhentet datamateriale.....	16
3.7 Etske hensyn: Samtykke fra informantene og oppbevaring av data	16
3.8 Metode-evaluering.....	17
4.0 Funn og drøfting av funn	19
4.1 Verdier og holdninger hos informantene.....	19
4.2 «Arv» eller miljø – informantenes perspektiv på identitet	21
4.3 «De snakket jo alle norsk da de begynte i barnehagen»	24
4.4 Foreldresamarbeidets rolle	27
5.0 Oppsummering	30
6.0 Litteraturliste	32
7.0 Vedlegg 1 – Informasjons- og samtykkeskriv	34
8.0 Vedlegg 2 - Intervjuguide	38
9.0 Vedlegg 3 – Vurdering fra SIKT	39

1.0 Innledning

Utenlandsadopterte barns språk og identitet, ut fra barnehagelærerens ståsted, er tema for denne oppgaven. Temaet gjenspeiler det sensitive og tabubelagte som *kan* vedrøre adoptivbarn, men som likevel er svært viktig å sette lys på. Adoptivbarn utgjør en gruppe som omfatter mer enn 20.000 mennesker i Norge i dag (Granskningsutvalget for utenlandsadopsjon, 2024). Disse 20.000 menneskene har hver sin unike identitet og sine unike opplevelser rundt språk, kultur og tilhørighet. Adoptivbarn under skolealder kommer inn i norske barnehager med en start på livet som på mange måter kan være ulik fra andre barn sin start.

Det har i flere tiår blitt adoptert barn fra utlandet til Norge. Alderen på disse barna varierer en god del, alt fra et par måneder til skolealder. Felles for alle barna, uavhengig av alder, er at de over natten har fått et brudd i eget morsmål, kultur og identitet. De blir introdusert til et liv i et land med et nytt språk, ny kultur og ny familie og skal navigere seg gjennom språk og identitet nok en gang (Sætersdal & Dalen, 1999, s.11).

1.1 Aktualisering

I januar 2024 anbefalte Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir) en midlertidig stans av adopsjoner til Norge. Dette var fordi det de siste årene er blitt avdekket ulovlige praksiser knyttet til utenlandsadopsjoner i flere land. Bufdir sin anbefaling om midlertidig stans i adopsjoner ble satt frem samtidig som et granskningsutvalg, satt ned av Regjeringen, skal granske utenlandsadopsjoner til Norge og praksisen rundt det (Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, 2024).

Dermed er utenlandsadopsjon, som ellers er et tema med nokså lite oppmerksomhet rundt, blitt aktualisert. I påvente av rapporten fra granskningsutvalget og anbefalingen om midlertidig stopp i adopsjoner, ser jeg på det som både nødvendig og viktig å se hvordan mine fremtidige kollegaer, barnehagelærerne, opplever sin egen kunnskap rundt denne gruppen. Dersom den pågående offentlige prosessen ender med en permanent stans av utenlandsadopsjoner vil det ikke komme flere adoptivbarn fra utlandet til Norge. Da er det viktig at noen taler de barna som allerede er her, sin sak.

1.2 Begrunnelse for valg av tema og problemstilling

De to første årene på DMMH hadde jeg fordypningen «Flerkulturell forståelse», og i mitt siste studieår har jeg fordypningen «Barnehager i internasjonale perspektiver». I løpet av de tre årene på DMMH har jeg likevel aldri kommet over teori eller hatt undervisning om utenlandsadopterte barn. Dette er jeg ikke alene om. Sætersdal og Dalen (1999, s.142) beskriver at foreldre med adoptivbarn møter «hjelpeløse» fagfolk, med manglende kunnskap. Sætersdal og Dalen (1999) sier blant annet dette: «Undervisning om utenlandsadopsjon forekommer så å si ikke i utdanningen til sosionomer, lærere, psykologer, barnevernspedagoger og helsepersonale heller» (s.142).

Selv synes jeg at temaet adopsjon er både spennende og viktig, til tross for det ikke har hatt noen fremtredende rolle i utdanningen, verken i 1999 eller 2024. De utenlandsadopterte barna faller tidvis mellom to stoler, mellom de etnisk norske barna og de flerkulturelle barna som har samme etnisk og kulturell tilhørighet som foreldrene sine. De to sistnevnte gruppene barn bor i all hovedsak sammen med sine biologiske foreldre. Denne høsten var jeg på utveksling i Ungarn. Dette er et land en norsk adopsjonsforening har samarbeidet med i flere tiår (Inoradopt, uten dato). Adopsjonssamarbeidet mellom Norge og Ungarn, økte interessen min rundt temaet og da jeg kom hjem fra utveksling begynte jeg å lage problemstilling.

Identitet er et tema jeg brenner svært mye for, og identitet knyttet opp mot språk er verdifulle temaer som fortjener å bli belyst. Gjennom utdanningsløpet mitt har jeg lest mye interessant forskning om språk og identitet hos flerkulturelle barn. Jeg ønsker å finne ut mer om hvilken kunnskap barnehagelærere opplever at de har om adoptivbarn, ettersom dette er et svært lite belyst tema i utdanningen.

Dermed blir formålet mitt med denne oppgaven å rette oppmerksomheten nettopp mot hvilken kunnskap barnehagelærere opplever de har om språk og identitet hos utenlandsadopterte barn, samt hvilken bevissthet de har rundt temaet. Adopterte barn er underrepresenterte i forskning og undervisning, og spørsmålet er om dette gjenspeiles hos barnehagelærerne, altså hva som er barnehagelærerens kunnskap og bevissthet hos denne gruppen barn.

Dette resulterte i følgende problemstilling:

«Hvilken kunnskap og bevissthet har barnehagelærere rundt temaene språk og identitet hos utenlandsadopterte barn?»

Oppgaven avgrenses til språk og identitet, ettersom det er to begreper som går hånd i hånd – motorikk og fysisk utvikling vil dermed ikke bli belyst i denne besvarelsen. Språk og identitet er også store og engasjerende begrep, som kan gi gode muligheter for fruktbare refleksjoner hos informantene. I tillegg har jeg, med barnehagelærere som informanter, kun fokus på barnehagelærerens kunnskap og bevissthet hos utenlandsadopterte barn i *barnehagealder* – altså 0-6 år.

1.3 Oppgavens oppbygging

Oppgavens teoridel skal inneholde både begrepsavklaring og teoretiske perspektiver. Utenlandsadopsjon, språk og identitet vil være grunnleggende begreper som skal avklares. Jeg vil legge frem sentral teori rundt språk og identitet, med særlig vekt på barnehagelærerens felt. Deretter blir metodedelen presentert, samt analysen av materialet. Når jeg skal drøfte funnene mine, vil jeg lene meg på de teoretiske perspektivene fra teoridelen. Til sist vil jeg oppsummere.

2.0 Teori og litteratur

I denne delen av oppgaven skal jeg avklare begreper og knytte disse begrepene sammen med sentral teori og litteratur om valgt tema, samt tidligere forskning. Flere ulike teoretiske perspektiver og relevant litteratur vil bli trukket frem innenfor språk og identitet hos utenlandsadopterte barn, dette for å øke forståelsen for de ulike meningene innenfor det vitenskapelige feltet. Rammeplan for barnehagen blir benyttet som politisk styringsdokument, samt lov om barnehager og lov om adopsjon.

2.1 Utenlandsadopterte i Norge

Granskningsutvalget beskriver adopsjon som en situasjon hvor et barn får nye foreldre og ny familie. Adopsjon har foregått i Norge i rundt hundre år, såkalt innenlands adopsjon (Granskningsutvalget for utenlandsadopsjon, 2024). Organisasjon for adopterte i Norge viser til at den første lovgivningen kom i 1917. Ny lovgivning, som også omfattet utenlandsadopsjoner, kom i 1980 og i 1986 (Organisasjon for adopterte i Norge, uten dato). Utenlandsadopsjon eller internasjonal adopsjon tilsier at barna får sine nye foreldre og sin nye familie i et annet land enn sitt opprinnelsesland (Granskningsutvalget for utenlandsadopsjon, 2024). I denne oppgaven vil jeg heretter bruke begrepene «adoptivbarn» og «adopterte barn» **kun** om adoptivbarn fra utlandet, ettersom innenlands adopsjon i Norge faller utenfor oppgavens formål.

Antallet utenlandsadopterte til Norge er synkende. Mellom 1997 og 2007 ble det adoptert 625 barn årlig i gjennomsnitt. I 2022 var dette tallet 45, ifølge SSB (Statistisk sentralbyrå, 2023). Årsakene til det synkende antallet er sammensatte, men en av forklaringene er et økende fokus på å finne familier til barna i barnas opprinnelsesland. En annen forklaring er at medisinsk behandling for barnløse i Norge gir stadig bedre resultater, slik at en del av dem som tidligere ville adoptert nå får egenfødte barn (Humberset, 2017).

Barnehageloven (2005, § 3) fastslår at det alltid skal tas hensyn til barns beste i barnehagen. Dette er også tilfellet innenfor adopsjon. Ifølge lov om adopsjon skal barns beste alltid være det overordnede hensynet når en adopsjon gjennomføres (Adopsjonsloven, 2017, § 4). Innenfor utenlandsadopsjonen kan dette være et valg mellom å vokse opp på for eksempel barnehjem, bli innenlands adoptert i hjemlandet eller bli adoptert bort til en familie i et annet land. De siste 70 årene har det blitt adoptert over 20 000 barn fra andre land til Norge (Granskningsutvalget for utenlandsadopsjon, 2024). Sætersdal & Dalen trekker frem at:

Utenlandsadopsjon handler i tillegg, eller i sterkere grad enn andre varianter av adopsjon, om rikdom og fattigdom, om forhold mellom i-land og u-land, om kriger, katastrofer og om urettferdigheten i verden. Men det handler også om kjærlighet og varme, og barnløse par som får et etterlengtet barn, om foreldreløse barn som får trygghet i en familie. (Sætersdal & Dalen, 1999, s.19)

Med utgangspunkt i overnevnte sitat er det tydelig at utenlandsadopsjon *kan* omfatte sensitive og tabubelagte områder (Sætersdal & Dalen, 1999, s. 20). Derfor bør man ha en førforståelse for at adoptivbarn har hatt en annerledes start på livet enn majoritetsbarn. Dette trenger nødvendigvis ikke være stigmatiserende, det viktige er at man møter barnet der barnet *er*, slik man gjør/bør gjøre med *alle* barn. Lyngvi begrunner det slik: «Det vil alltid være en fare for å stigmatisere adopterte barn når man fokuserer særskilt på dem, men uten kunnskap og informasjon kan de reelle utfordringene lett avvises eller overses» (Lyngvi, 2004, s.24). Ved å møte adoptivbarn med kunnskap og kompetanse, vil man bedre kunne forstå forholdene rundt språk og identitet for denne gruppen.

Både adoptivforeldre og adoptivbarna har en annerledes start enn andre barn og foreldre. Adoptivforeldrene har en annen start på foreldreskapet, barna har en annen start på livet, og sammen starter relasjonen deres på et annet tidspunkt enn hos majoritetsbefolkningen (Höjer & Höjer, 2005, s.11). Temaheftet «Adoptivbarn i barnehagen» beskriver barnløshet som hovedgrunnen bak adopsjon. En adopsjon er i tillegg en tidkrevende og kostbar prosess, og adoptivbarna er svært ønsket av sine nye foreldre. Tilvenning til barnehagen kan være tung for både adoptivbarna og foreldrene, ettersom barn som har opplevd tidligere brudd kan oppleve overganger særlig sårbart, spesielt når foreldrene må «gå» fra barnet (Lyngvi, 2004, s.4). Glaser (2023, s.19) fremhever foreldrene som barnets nærmeste ressurspersoner, som kjenner barnet best. Derfor vil foreldresamarbeid, altså samarbeid mellom barnehagen og hjem, være viktig for å skape tillit og gjensidighet mellom foreldre, barn og barnehage. For å oppnå et godt foreldresamarbeid vil det være en sentral forutsetning at barnehagen møter foreldrene med forståelse og respekt for at alle foreldre og foreldreskap er ulike. Glaser (2023, s. 93-94) introduserer også begrepet *foreldrestøttende arbeid*, som betyr å støtte foreldre på en slik måte de kan bli mer bevisst på egen måte å oppdra barna sine. Glasers bruk av begrepet «støtte» er relevant i denne sammenhengen, da *støtte* også krever at barnehagelæreren forstår den enkelte families livssituasjon og virkelighet. Et foreldrestøttende samarbeid har fokus på at «begge partene anerkjenner den andres kunnskap som er viktig i forholdet», og det blir videre påpekt at erfarings- og kunnskapsutveksling vil kunne komme begge partene til nytte (Glaser, 2023, s.94).

2.2 Språk og språkutvikling hos adoptivbarn

I dette delkapittelet under «Teori og litteratur» skal jeg se på språk og språkutvikling med fokus på adoptivbarn.

2.2.1 Generelt om barns språkutvikling

Høigaard innleder sin bok om barns tidlige språkutvikling med følgende «Å lære språket er noe av det viktigste som skjer i et barns liv» (Høigaard, 2019, s.15). Hun argumenterer videre for at språk og identitet hører sammen, gir tilhørighet og er utslagsgivende for både sosial, kognitiv og emosjonell utvikling (Høigaard, 2019, s.16).

Grunnsteinene for barns språkutvikling blir lagt i det tette samspillet mellom en omsorgsperson og et spedbarn. Dette skjer det første leveåret i barnets liv gjennom både tale, sang og interaksjon med det unge barnet. Dannelsen av en trygg tilknytning er sentral for barnets utvikling, ettersom trygghet hos omsorgspersoner tillater barnet å fokusere på utforskning og læring. Det viser seg likevel at barn har gode ferdigheter når det gjelder språktilegnelse. Dette gjelder også barn som ikke får det nødvendige samspillet som skildret i avsnittet over. Risikoen for at et barn møter språkvansker er dog større om barnet har hatt en utrygg start på livet (Høigaard, 2019, s.20-21).

2.2.2 Språkutvikling hos adoptivbarn

Adoptivbarns språkutvikling er en unik prosess, preget av brudd og ny tilknytning. Ved ankomst til Norge vil adoptivbarna indirekte eller direkte, og avhengig av alder, ha begynt innlæring av morsmål/førstespråket fra opprinnelseslandet (Rygvold, 2020, s.12-13).

I temaheftet «Adopterte barn og språk» konstaterer Rygvold at adoptivbarn normalt har en annerledes språkutvikling enn både de enspråklige og tospråklige barna. Dette innebærer blant annet at adoptivbarna opplever et brudd i språkutviklingen av førstespråket sitt. Adoptivbarn får «et andre førstespråk» (Rygvold, 2020, s.12). Dette er i motsetning til innvandrere, som møter på *andrespråk*, nemlig språket majoritetsbefolkningen snakker i det nye landet og det andre språket de tilegner seg (Sand, 2020, s.169). Hos adoptivbarn vil norsk med tiden bli det nye førstespråket til barna (Rygvold, 2020, s.12). Til forskjell fra de flerkulturelle barna som

ofte er tospråklige, altså benytter to eller flere ulike språk i hverdagslivet, så opprettholder normalt ikke adoptivbarna morsmålet. Sand (2020, s.169) beskriver *morsmål* som det første språket barna møter – hos adoptivbarna vil dette være språket de har lært/har vært omgitt av i opprinnelseslandet. I denne besvarelsen vil jeg benytte meg begge begrepene - førstespråk og morsmål – avhengig av hva kilder og informanter benytter seg av.

Toft (2020) trekker i likhet med Høigaard frem at noen adoptivbarn kan ha utfordringer med språket grunnet mangel på det tidlige samspillet, blant annet mangel på voksenkontakt og stimulering i tiden fra barnehjemmet. For noen adoptivbarn kan en faktor være at det ikke er tid til å lære det nye språket, og at barnet først og fremst må ta inn inntrykkene rundt seg. Uavhengig av grunn og alder opplever barnet et brått brudd i språkutviklingen, noe som *kan* påvirke innlæringen av det nye språket (Toft, 2020). Språkbruddet vil kunne påvirke barna, uavhengig av adopsjonsalder. Begrunnelsen for det er betydningen språkutvikling og begrepslæring har fra tidlig alder, fosteret kan nemlig høre mor inni magen. Et spedbarn vil foretrekke å høre lyder og toner fra morsmålet fremfor andre språk, og allerede fra barnet er et halvt år vil det kunne lage lyder fra morsmålet (Rygvoid, 2020, s.13;Toft, 2020).

2.2.3 utfordringer knyttet til språkutvikling hos adoptivbarn

Det finnes flere teorier å lene seg på når man vil søke å forstå språk og språkutvikling hos barn. Som nevnt over er adoptivbarn verken enspråklige eller tospråklige, men man kan likevel dra stor nytte av å søke til ulik litteratur for å bedre forstå adoptivbarnas språkutvikling. I den sammenheng står begrepene *additiv* og *subtraktiv tospråklighet* sentralt. Den additive språkligheten er en prosess hvor det andre språket barnet lærer, harmoniserer med første språket, og der læren av andrespråket ikke vil påvirke førstespråket (Kibsgaard & Husby, 2014, s.50). For adoptivbarna vil imidlertid subtraktiv tospråklighet vanligvis være mer aktuelt. Under denne prosessen vil andrespråket dominere over morsmålet til barna (altså språket fra opprinnelseslandet). Andrespråket erstatter med tiden morsmålet, og barna vil derfor ikke kunne videreføre aldersadekvat nivå i førstespråks-utviklingen (Kibsgaard & Husby, 2014, s.50). Rygvoid (2020, s.13) beskriver en lignende prosess med bruddet adoptivbarn opplever i språklæringen, og konstaterer at andrespråket blir deres andre førstespråk.

På overflaten ser det ut til at flere adoptivbarn har en rask tilnærming til innlæring av det nye språket. Hverdagssamtalene flyter, og barna benytter seg av aldersadekvate ord og uttrykk. Hos enkelte barn kan dette være en *imitasjon* av språket, en teknikk benyttet for å kunne bruke det nye språket i ulike sosiale samspill – som tidvis kan være nyttig for språkutviklingen. Dog kan imitasjon, eller «Papegøyespråk» som Toft har beskrevet det som, påvirke barnets videre språkutvikling negativt. Dette er fordi barnet gjør bruk av ord og begrep de ikke forstår, og benytter seg av imitasjonen for å gjøre opp for manglende vokabular. Dette forholdet er særlig aktuelt for foreldre, barnehagelærere og lærere å være bevisst på (Rygvoid 2020, s.17;Toft 2020).

Rygvoid (2020, s.18) peker på at adoptivbarn sin språktilegnelse ikke skiller seg særlig fra majoritetsbarnas. Språkforståelsen ser dog ut til å være noe lavere hos adoptivbarna, særlig knyttet til begrepsforståelse. Høigaard (2019, s.110) forklarer *begrep* som de forestillingene man får innenfra, når man hører eller leser et ord. Om adoptivbarnas språkutvikling legger Sætersdal og Dalen til at tidlige psykologiske traumaer kan prege barnas forutsetninger for læring og begrepsutvikling, og dermed senke den enkeltes utvikling knyttet til språket (Sætersdal & Dalen, 1999, s.40).

Rygvoid (2020, s.17) trekker frem at resultater hentet fra studier om adoptivbarns språkutvikling langt fra er entydige. Til tross for brudd i språkutviklingen, henter flere barn seg fort inn i det nye andrespråket og kommer på samme språklige nivå som ikke-adopterte barn på samme alder. Det er dog en stor variasjonsbredde i den språklige utviklingen hos adoptivbarn, sammenlignet med språkutviklingen hos den enspråklige majoriteten. Det legges også til grunn at språklige utfordringer ikke nødvendigvis er synlig de første årene etter adopsjonen. Språkvanskene kan inntreffe langt senere i barnas språklige utvikling, da det vanligvis er forventet at barnet har god kunnskap og stabilitet i språket (Rygvoid, 2020, s.17).

2.3 Identitet

Et begrep som går hånd i hånd med språk, er identitet. Det er viktig å ha forståelse for at identitet dannes gradvis, og at den hele tiden vil påvirkes av ulike faktorer rundt individet. Utenlandsadopterte er en betegnelse på en gruppe mennesker som har blitt adoptert fra utlandet til Norge som barn, og de er langt i fra én homogen gruppe. Adopsjonen og

forholdene rundt vil påvirke det enkelte individ på ulike måter, og det er dermed ikke gitt at en adopsjon påvirker hvert barns identitet på samme måte (Kallevik & Jansen, 2006, s.94).

Første kapittelet i boken «*Hvem er jeg – adopsjon, identitet, etnisitet*» innledes med et sitat av David Kirk: «Adopsjon gjenspeiler virkningen av stigma, tap, oppbrudd og ny tilknytning» (Kirk, sitert i Sætersdal & Dalen, 1999, s.19). Dette sitatet viser litt av kompleksiteten en adopsjon kan medføre, og hvordan dette gjennom oppveksten kan påvirke et barns identitet. Sætersdal og Dalen påpeker at adoptivbarn kan ha et utseende som avviker fra majoritetsbefolkningens. Dette gjør at de kan oppleves som en «synlig minoritet», som bærere av en annen genetisk og kulturell bakgrunn (Sætersdal & Dalen, 1999, s.25).

Det adopterte barnets livshistorie fra sitt opprinnelsesland er ofte ukjent, ifølge Sætersdal og Dalen. De eldre barna vil kanskje ha noen minner fra sin tidlige barndom, men disse blir ofte fortrent eller de er vanskelige å dele (Sætersdal & Dalen, 1999, s.52). Om biologien siteres følgende fra Sætersdal og Dalen: «Den som er adoptert må akseptere et genealogisk og historisk tomrom og en ubeskrevet fortid» (Sætersdal & Dalen, 1999, s.52). Med bakgrunn i dette sitatet problematiseres identitetsbegrepet hos adoptivbarna, og deres forutsetninger for å danne identitet ser ut til å være forutbestemt av biologien.

David Kirk, som nevnt over, har et annet perspektiv knyttet til identitet hos adoptivbarn. Han trekker inn miljø som en sentral faktor for barnas identitetsdannelse. Adopsjonsteorien som ble introdusert av Kirk ser på familiens evne til kommunikasjon om adopsjonsforholdet som avgjørende for barnets identitetsutvikling. Kirk opererer med to motpoler i sin teori, nemlig erkjennelse og fornektelse. Der foreldre møter barna med åpenhet og erkjennelse rundt adopsjonen, opplever barna også større tilpasning. Dette er fordi åpenhet om forholdet vil være en sentral forutsetning for å oppnå nærhet og «ekthet» i familierelasjonen. Dette vil igjen, ifølge Kirk, gi barnet gode muligheter for sin egen personlighets- og identitetsutvikling (Kirk, referert i Sætersdal & Dalen, 199, s.62-63). Kirk tok imidlertid utgangspunkt i adoptivbarn av samme etnisitet som adoptivforeldrene, og Sætersdal & Dalen har derfor videreutviklet modellen hans. Deres modell inneholder et triangel med de to motpolene, erkjenne og fornekte/angre på hver sin side. Dessuten har de lagt til en tredje dimensjon, et spisset bunnpunkt; «Stresse forskjeller». Denne forståelsesmodellen skal bedre illustrere utenlandsadoptertes identitetsutvikling og har sitt utgangspunkt i kompleksiteten adopsjonen kan medføre. «Stresse forskjeller» dreier seg om den påvirkningen adoptivbarn får fra

majoritetssamfunnet, og om hvordan barna blir møtt som mennesker med annen etnisk og delvis annen kulturell bakgrunn (Sætersdal & Dalen, 199, s.64-65).

2.3.1 Tradisjonalistisk og sosialvitenskapelig forestilling av identitet

Sand trekker frem identitet og identitetsutvikling i et sosiokulturelt perspektiv. Dette perspektivet beveger seg i stor grad mot miljø og hvordan sosialiseringssprosessene utvikler individets identitet og tilhørighet. Fra dette perspektivet har man en tradisjonalistisk forestilling på ene siden og en sosialvitenskapelig forestilling om kulturell identitet på andre siden. Kulturell identitet er det sosiale aspektet ved identitet, knyttet til identitetsdannelse som et sosialt fenomen som ofte skjer i fellesskap. Den tradisjonalistiske forestillingen ser på identitet som arv, altså noe medfødt (Sand, 2020, s.112-113). Sætersdal & Dalen (1999, s.41) nevner følgende: «Mye tyder på at adoptivbarnas ufullstendige livshistorie, alle puslebitene som ikke er på plass, medvirker at de får psykologiske vansker i perioder av livet». Dette utsagnet bærer likheter med den tradisjonalistiske forestillingen, at adoptivbarna er dømt til å oppleve utfordringer knyttet til identitet.

Den sosialvitenskapelige tilnærmingen derimot, ser på identiteten som skapt og dannet i møte med andre mennesker. Med dette menes at identiteten er dynamisk og ikke statisk, upåvirkelig og forutbestemt slik motpolen er. Gullestad (referert i Sand, 2020, s. 113) beskriver identitet som noe flytende og i stadig endring. Identiteten formes gjennom individets deltagelse i ulike sosiale fellesskap, og den (identiteten) kan differensiere i de ulike situasjonene/fellesskapene (Sand, 2020, s.113).

2.4 Barnehagelærerens rolle knyttet til språk og identitet

Rammeplan for barnehagen tydeliggjør viktigheten av språk ved å inkludere språk og kommunikasjon innunder barnehagens formål og innhold. Rammeplanen sier blant annet at personalet skal «følge med på barnas kommunikasjon og språk og fange opp og støtte barn som har ulike former for kommunikasjonsvansker, som er lite språklig aktive, eller som har sen språkutvikling» (Kunnskapsdepartementet, 2017). Styringsdokumentet tilsier altså at personalet skal inneha en viss kunnskap og språk og språktilegnelse og ha kompetanse nok til å fange opp eventuelle språklige vansker hos barna. Kibsgaard og Husby (2014, s.15) trekker også frem at den avgjørende perioden for utvikling av muntlige språkferdigheter er

barnehagealder. Dette forklares blant annet med den tette tilknytningen barns språkkompetanse har med ferdighetene til samspill med andre. Det trekkes frem funn fra nyere forskning som konstaterer «[...]den viktige rollen uformell samhandling spiller for utvikling av språklige ferdigheter, og peker på barnehagens viktige rolle som språklæringsarena» (Kibsgaard & Husby, 2014, s.15). Altså legges det vekt på uformell samhandling og betydningen dette har for språklæring. Dermed er det naturlig å se mot det sosiale fellesskapet i barnehagen, for å kunne oppnå slik samhandling.

Om fellesskapet trekker Rammeplan for barnehagen frem følgende «Barnehagen skal bidra til at alle barn føler seg sett og anerkjent for den de er, og synliggjøre den enkeltes plass og verdi i fellesskapet.» (KD, 2017). Med andre ord har barnehagelæreren et tydelig mandat om å kunne gi alle barn en plass i fellesskapet, samt følge opp og være føre var rundt språkutviklingen. Språk og identitet/tilhørighet er som nevnt tett tilknyttet. Höjer og Höjer sier følgende om barnehagelærerens rolle i boken «Adopterade barn: Vägledning för förskolan»:

Vi tror tystnaden är den värsta faran. Om man inte pratar om att det faktisk förekommer krångligheter, att många adopterade kan ha svårt med en del saker, då kan man inte hjälpa. Då kan småsaker bli till större problem. Därför är förskolepedagoger oerhört viktiga i de adopterades liv. De är ofta de första utanför familjen som tar hand om barnet en längre tid av dagen. (Höjer & Höjer, 2005, s.112)

Utsagnet vektlegger den avgjørende rollen barnehagelæreren spiller i møte med adoptivbarn, samt viktigheten av å faktisk ta stilling til adopsjonsforholdet. Det er likevel ikke gitt at alle adoptivbarn kommer til å oppleve utfordringer knyttet til språk og identitet. Kallevik & Jansen (2006, s.20) påpeker at en vanlig holdning i samfunnet og innen forskningen er at adoptivbarn nærmest omtales som en homogen gruppe. Barna er imidlertid individer som kommer fra alle verdens kanter og kulturer. De har ulike livshistorier og med seg ulik fysisk og psykisk stimulering fra opprinnelseslandet. Teori og forskning viser likevel at adopsjon er en faktor som man som barnehagelærer bør ha i mente, spesielt om det oppstår vansker med språk og tilpasning hos barnet.

Ved å fokusere på adopsjonsforholdet, vil det dog være en fare for å stigmatisere, og her er *inkludering* et viktig moment. Larsen og Slåtten (2019, s.113) trekker frem inkludering og

integrering som nøkkelen til barnefellesskapet. De viser til Jortveits utsagn om at inkludering består av likeverdighet og rettferdighet, samt at alle er aktive deltakere og bidrar etter sine egne forutsetninger. Inkludering i barnehagen innebærer også at barna får utvikle respekt og forståelse for forskjellige kulturer og ulike typer utseende, samtidig som man unngår eksotifisering av minoritetsbarn. Dette krever at barnehagelæreren har tilstrekkelig kunnskap og erfaring på feltet (Larsen & Slåtten, 2019, s.114).

3.0 Metode

3.1 Beskrivelse av metode

Jeg har benyttet kvalitativ metode, intervju, i studien min. I motsetning til kvantitativ metode, som baserer seg på tall og statistikk, baserer kvalitativ metode seg på tekst, for eksempel intervju (Bergsland & Jæger, 2022, s. 28). Kvalitativ metode går mer i dybden enn kvantitativ og tar sikte på å forstå og fortolke sosiale fenomener (Bergsland & Jæger, 2022, s. 28-29).

Formålet med studien min er som tidligere nevnt å finne ut og forstå hvilken kunnskap og bevissthet barnehagelærere rundt temaene språk og identitet hos utenlandsadopterte barn. Jeg har en induktiv tilnærming til temaet, fordi jeg ønsker å finne ny kunnskap på et område der det ikke finnes så mye kunnskap fra før (Bergsland & Jæger, 2022, s. 29).

Jeg har valgt å gjennomføre intervjuer med barnehagelærere for å få svar på problemstillingen min. Intervjuer er én av flere innsamlingsmetoder som benyttes i kvalitativ forskning. Uansett hvilken kvalitativ metode man velger for innsamling av data, er det viktig å være bevisst på at det vil være umulig å møte et fenomen uten å ha med seg egne tanker, synspunkt og fordommer (Bergsland & Jæger, 2022, s. 29-30).

Intervjuene mine har som formål å produsere kvalitative data og gi svar på spørsmålene mine, gjennom fleksibel og uformell intervjuing. Ved uformell intervjuing er tema/spørsmål valgt ut på forhånd. Alt etter hva informanten svarer, kan det komme tilleggsspørsmål underveis og kanskje behov for avklaring (Grønmo, 2016, s. 167). I forkant av intervjuene laget jeg en intervjuguide som inneholdt tema og spørsmål til informanten, men som jeg vil komme tilbake til senere, måtte denne tilpasses og modifiseres underveis.

3.2 Informantutvalg

For å få svar på problemstillingen min var det nødvendig at informantene har hatt erfaring med adoptivbarn. Dette snevret inn utvalget mitt noe, fordi adopsjonstallene særlig siste ti årene har vært synkende, og mange av barnehagelærerne jeg tok kontakt med hadde ingen erfaring med adoptivbarn. Det var videre ønskelig, men ikke et krav, at informantene hadde hatt erfaring med minst tre utenlandsadopterte barn, og dette ønsket ble oppfylt. De ulike informantene hadde gjennom sin yrkesaktive periode hatt flere adoptivbarn i ulike alder i barnegruppene, og dette øker validiteten til funnene mine. Jeg har altså foretatt et strategisk utvalg av informanter. Et *strategisk utvalg* er å foretrekke dersom man søker å finne de informantene som er mest relevante og interessante for studien (Grønmo, 2016, s. 103).

Informant 1 er utdannet førskolelærer, og jobber nå som pedagogisk leder i en stor barnehage. Hen har vært i yrket siden slutten av 1980-tallet og har hatt flere adoptivbarn i barnehagen gjennom sin karriere. Barnehagen hen jobber i nå har språk som fokusområde, ettersom de har tatt imot flere flyktninger siste tiden.

Informant 2 er utdannet førskolelærer, og er også tilsatt i en ped.leder stilling. Hen har vært i yrket siden tidlig 2000-tallet, og jobber nå på en småbarnsavdeling. Hen har gjennom tiden sin i yrket hatt mye erfaring med både flerkulturelle barn og adoptivbarn og har videreutdanning innen blant annet spesialpedagogikk.

Informant 3 er utdannet som barnehagelærer, og jobber i dag i barnehagelærer-stilling. Hen har vært i yrket i ca. ti år, og jobber i en mindre barnehage. Hen har hatt flere adoptivbarn fra ulike land i barnegruppen, fordelt utover karrieren sin.

3.3 Utforming av intervjuguide

Etter at jeg hadde formulert problemstillingen min, utarbeidet jeg intervjuguiden, se vedlegg 2. *Språk og identitet*, de to sentrale begrepene i problemstillingen min, gikk igjen i spørsmålene. Informantene fikk god anledning til å bruke begrepene ut fra sine egne opplevelser. Når det gjelder *identitet*, er dette et begrep som har ulike betydninger for ulike mennesker, og informantene hadde stor frihet til å tolke begrepet. Informantene ble spurt om egne opplevelser og erfaringer, i tillegg til at de fikk mer åpne spørsmål med stort rom for refleksjoner. Jeg opplevde imidlertid i løpet av intervjurunden at det var det flere spørsmål

som falt bort på grunn av manglende relevans. Ved å sende intervjuguiden på forhånd kunne jeg nok unngått irrelevante spørsmål. Det hadde likevel stor verdi for intervjuene at informantene ikke visste annet enn tema på forhånd – dette gav grobunn for både unike og spennende refleksjoner.

3.4 Planleggingsfasen og adgang til felten

En sentral og selvsagt del av planleggingen min var å lese meg opp på relevant forskning og litteratur innenfor min problemstilling. I denne fasen brukte jeg også tid på å gjennomgå Rammeplan for Barnehagen (2017) og lete etter viktige momenter å knytte opp mot oppgaven.

Adgang til felten var noe jeg opplevde som utfordrende i starten, det var ikke helt enkelt å finne barnehagelærere som hadde den relevante erfaringen. Derfor tok det noe tid å finne intervjuobjekter. Da disse til slutt var på plass, kunne prosessen gå videre. Etter veiledning og godkjenning fra veilederne mine, ble det utarbeidet informasjons- og samtykkeskjema til deltakerne, i tillegg til intervjuguide. Se vedlegg 1 for informasjons- og samtykkeskjema og vedlegg 2 for intervjuguide. Mellom ferdigstillingen av informasjons- og samtykkeskjema, samt intervjuguiden, søkte jeg til SIKT, Kunnskapssektorens Tjenesteleverandør. Se vedlegg 3 for vurdering fra SIKT. Etter godkjenning fra SIKT, var det grønt lys for å sende ut informasjons- og samtykkeskjema. Dette ble sendt ut til aktuelle deltakere, og det var slik mine tre informanter besvarte forespørselen om å stille som informant. I forkant av intervjuene sendte de signert versjon samtykkeskjemaet tilbake til meg.

De tre intervjuene ble gjennomført i løpet av en uke. Jeg lot det imidlertid gå noen dager mellom hvert intervju, slik at jeg fikk tid og anledning til å bearbeide innholdet fra ett intervju før jeg startet på det neste.

3.5 Gjennomførelse av innsamling

Som nevnt gjennomførte jeg tre intervjuer, fordelt over en uke. Ett av intervjuene foregikk via Zoom, mens de resterende to ble foretatt personlig på lydtette grupperom, uten forstyrrelser. Intervjuguiden ble tatt i bruk i alle intervjuene, men enkelte spørsmål falt fra etter første intervju på grunn av manglende relevans. Det ble også gjort endringer i rekkefølgen av

spørsmålene, for å følge samtaleflyten i intervjuene. Dermed ble alle stilt de samme spørsmålene, men i ulik rekkefølge. Informantene hadde mange spennende refleksjoner, og på denne måten ble det «hoppet mellom» de ulike temaene. Det var nødvendig og viktig for gjennomførelsen at jeg gav informantene stor frihet og god tid til å svare.

3.6 Analyse av innhentet datamateriale

Bergsland og Jæger (2022, s.44-45) konstaterer at det i alle prosjekter er utslagsgivende å ha problemstillingen i fokus, og at analysedelen bør være en påminnelse om problemstillingen. Dette er fordi problemstilling og analyse går sammen som dynamiske prosesser i en oppgave, og ikke to separate. I denne besvarelsen løste jeg dette best ved å benytte meg av en tematisk analyse, som Bergsland og Jæger foreslår som innsamlingsstrategi for kvalitativ metode med intervjuer som materiale. Braun og Clarke (2006, s.79) beskriver tematisk analyse som en metode som både identifiserer, analyserer og rapporterer ulike tema eller mønstre i datamaterialet. Tematisk analyse er altså ikke en metode, men et verktøy som kan benyttes i ulike metoder, særlig ved bruk av intervju. Datainnhenting er ifølge Braun og Clarke en tilpasset koding av datainnsamlingen, og det er nettopp det som blir gjort under en tematisk analyse, materialet blir kodet/inndelt etter tema (Braun & Clarke, 2006, s.76). Problemstilling og intervjuguide var overordnet da jeg foretok den tematiserte analysen. Under innsamling av litteratur benyttet jeg meg av ulike fargekoder, delt inn etter «generelt om adopsjon», «språk» og «identitet». Dette forarbeidet gjorde det lettere for meg å kunne sortere materialet fra intervjuene.

Etter endt intervju og gjennom bearbeiding av materialet, stod jeg igjen med temaene verdier og holdninger, syn på identitet, språk og foreldresamarbeidets rolle. Ved å benytte tematisk analyse, vil de valgte temaene «sile ut» mindre relevante tema - tema som havnet noe utenfor problemstillingen. Ved å renskrive transkripsjonene knyttet til de valgte temaene, fikk jeg dermed bedre tid til å hente ut relevante utsagn og sitater.

3.7 Etske hensyn: Samtykke fra informantene og oppbevaring av data

I forkant av intervjuene ble det sendt ut informasjonsskriv og samtykkeerklæring til informantene (vedlegg 1). Dette fikk godkjenning av en andrepart (veilederne) og en tredjepart, nemlig SIKT. I informasjonsskrivet fikk informantene opplysninger om formålet

med studien og hvordan dataene som ble samlet inn ble håndtert. Intervjuene ble gjort ved lydopptak, og disse opptakene ble slettet samme dag som jeg transkriberte intervjuene. Intervjuene innebar også et informert samtykke fra informantene, som ifølge Bergsland og Jæger betyr at prosjektets formål blir redegjort for, samt at deltagelsen som informant er frivillig (Bergsland & Jæger, 2022, s. 47). Dette ble det opplyst om i informasjonsskrivet, i tillegg til informasjon om at man som deltager kan trekke sitt samtykke fra prosjektet når som helst uten at dette får negative konsekvenser (Bergsland & Jæger, 2022, s. 47).

Konfidensialitet innebærer at anonymiteten til deltagerne blir ivaretatt, og at personlige data ikke blir offentliggjort. Konfidensialiteten ble håndtert ved å transkribere og slette lydopptak samme dag, for å minimere risikoen ved å inneha det sensitive materialet. I tillegg blir kvalitativ metode, med særlig vekt på intervju, trukket frem som noe mer utfordrende for å ivareta anonymiteten, grunnet personlige erfaringer og opplevelser som kommer frem under intervju fra informant (Bergsland & Jæger, 2022, s. 47).

Av hensyn til konfidensialiteten har jeg derfor referert til informantene som informant 1, 2 og 3 gjennom besvarelsen, samt benyttet meg av det kjønnsnøytrale pronomenet «hen», i tillegg til å transkribere intervjuene om til bokmål. Det er tatt en avgjørelse om å ikke nevne adoptivbarna som blir nevnt i intervjuene sine opprinneleseland - dette er for å redusere risiko og i større grad ivareta anonymitet for informantene, samt unngå mulig gjenkjenning av barna.

3.8 Metode-evaluering

Uformell intervjuing har som utgangspunkt at den ene parten (informanten) gir informasjon til den andre (forskeren). Dersom kommunikasjonen mellom partene ikke er god nok, kan dette føre til begrenset tilgang til relevant informasjon, noe som igjen vil svekke kvaliteten på datamaterialet som blir samlet inn (Grønmo, 2016, s. 172-173). Mitt inntrykk er at kommunikasjonen under mine intervjuer fungerte godt, og at jeg fikk den informasjonen jeg trengte.

Som tidligere nevnt, har forskeren med seg egne meninger, fordommer og synspunkt i «bagasjen», også ved et intervju. Dersom forskeren stiller ledende spørsmål eller forsøker å påvirke informanten til å svare på en bestemt måte, vil det påvirke informantens svar og

svekke kvaliteten på dataene. Forskeren må derfor bestrebe seg på å holde en nøytral kommunikasjonsform og sørge for en trygg og god ramme rundt intervjuene (Grønmo, 2016, s. 172-173). Jeg har bestrebet meg på å stille åpne, nøytrale og ikke ledende spørsmål til informantene. I tillegg tenker jeg at intervjuene mine ble gjennomført på en trygg og passende måte.

Ettersom adoptivbarn ikke er en homogen gruppe med gitte, felles opplevelser og erfaringer, var det viktig for meg å ha et mål om rundt tre informanter. Bergsland og Jæger (2022, s.32-33) støtter opp om antallet informanter og foreslår at man intervjuer rundt tre til fem personer. Dette er for å sikre gode refleksjoner, der deltakerne kan svare på problemstillingen med sine erfaringer og kunnskap. Jeg hadde også som en forutsetning at informantene mine hadde hatt tre eller flere adoptivbarn i barnehagen i løpet av sin karriere.

Grønmo (2016, s.173) poengterer at en utfordring knyttet til intervju er at informanter kan gi feilaktig informasjon, særlig om det er lenge siden de har hatt gjort seg de ulike erfaringene/opplevelsene som blir spurt om. Jeg undersøkte ikke på forhånd med informantene om hvor lenge siden det var siden de hadde hatt adoptivbarn, men i ettertid ser jeg at dette burde blitt gjort – spesielt ettersom alle tre informantene hadde over ti år i yrket. Likevel hadde alle tre informantene også nylige opplevelser med adoptivbarn i barnegruppen, og dette sikret relevans. Utenom mine tre informanter var det flere som avsto forespørselen om deltagelse, med begrunnelse om at de ikke lenger kunne huske særlig fra adoptivbarna i barnegruppen. Grønmo viser til at informanter kan gi feilaktige opplysninger for å fremstille seg selv i et «bedre lys», særlig hvis det temaet som blir belyst er kontroversielt eller belastende (Grønmo, 2016, s. 173). Adopsjon er et tema som *kan* være kontroversielt. Alle informantene mine presiserte at adoptivbarn var som alle andre barn. Barn er barn, og hvert barn har sin unike bagasje og sine unike erfaringer. Likevel er adopsjon en helt spesiell situasjon å håndtere for et barn, med brudd både i personlige relasjoner og i språkutviklingen. Det kan dermed finnes en viss risiko for at informantene mine, bevisst eller ubevisst, ønsket å tone ned det som er «annerledes» ved adoptivbarn, fordi dette fremstod mest passende og minst kontroversielt.

4.0 Funn og drøfting av funn

I lys av problemstillingen «Hvilken kunnskap og bevissthet har barnehagelæreren rundt temaene språk og identitet hos utenlandsadopterte barn?» vil relevante funn bli både presentert og drøftet i dette kapitlet.

Funnene som blir presentert er avgrenset til funn med relevans for problemstilling, og er dessuten delt inn i ulike tema. Dette ble som nevnt i metodekapitlet gjort gjennom tematisk analyse. Nåværende kapittel vil deles inn i presentasjon av tema, etterfulgt av drøfting knyttet til hvert tema. Dette skal gjøres gjennom bruk av teori, litteratur og datamateriale fra intervjuene. Informantenes utspill vil sammenlignes, for å bedre drøfte synspunktene og opplevelsene de har knyttet til de ulike temaene. De fire temaene blir gjentatt for å bedre kunne se dem i lys av problemstillingen. Det første temaet er barnehagelærerens verdier og holdning, deretter identitet, språk og foreldresamarbeid. Målet med presentasjon av de ulike temaene er å gi innsikt og bygge opp forståelse før det blir trukket inn drøfting og sammenligning. Drøftingen vil være avgjørende for denne besvarelsen, og drøftingen opererer med et mål om å besvare problemstillingen.

4.1 Verdier og holdninger hos informantene

Det vil være naturlig å innlede presentasjonen av funn og drøfting med et overordnet tema som verdier og holdninger. Verdier og holdninger gjennomsyret temaene i intervjuene, og er et sentralt funn. Ved spørsmål om informantene følte seg forberedt til å ta imot adoptivbarn svarte de svært likt. Informant 1 sa: «Ja, vi har ikke hatt noe annet fokus enn at de skulle bli behandlet som alle andre barn».

Informant 1 har fokus på at adoptivbarna skal behandles som alle andre barn. Informant 3 har store likheter i svaret, særlig i ordbruken:

Nei altså, vi har ikke hatt noe fokus på å gjøre noe forskjell der, jeg tror bare vi har tenkt at de er som alle barn, man må være sensitiv i oppstarten sant – men vi har ikke tatt noe hensyn, det har vi ikke.

Informant 2 sitt svar skiller seg noe ut fra de to andre:

Nei, jeg har jo ikke vært forberedt, men jeg har jo den kunnskapen jeg har. Jeg har jo veldig en sånn «folk er folk» holdning, jeg tenkte ikke særlig over at for eksempel det barnet som kommer nå er adoptert.

Informant 2 vektlegger altså kunnskapen i svaret sitt, før hen påpeker at hen ikke har vært forberedt.

Alle tre informantene fremhever klart at det ikke er forskjeller mellom adoptivbarn og andre barn, og at adoptivbarn er som alle barn. Denne holdningen er tydelig i intervjuene, der informantene gjentatte ganger benytter seg av formuleringen «alle barn» i sine svar på spørsmålene, samt at de tydeliggjør samfunnsmandatet de innehar. Informantenes holdninger og verdier kan ses i lys av barnehageprofesjonen, og deres fokus på det likeverdige mellom alle barn stemmer godt overens med Rammeplanens formål om mangfold og gjensidig respekt. Rammeplanen legger vekt på barnehagens oppgave med å fremme barnefellesskapet, hvor **alle** barn skal få kjenne på og få synliggjort sin verdi og rolle (KD, 2017). Dette kan også knyttes opp mot inkluderingsbegrepet, da inkludering er inngangen til barnefellesskapet. Larsen og Slåtten (2019, s.113-114) trekker frem at inkludering skal motvirke både rasisme og diskriminering. Ved å ha en inkluderende holdning til **alle** barn, der barnefellesskapet er i fokus og adoptivbarn heller ikke blir eksotifisert, bidrar informantene til at barna får finne sin naturlige plass i barnehagen. Inngangen til barnefellesskapet kan også være en god inngang til språket. Det vil derfor være naturlig å forvente at en barnehagelærer fremviser en inkluderende holdning til **alle** barn, ettersom det er barnehagens oppgave å fremme barnefellesskapet (KD, 2017).

Å møte adoptivbarn som «alle andre barn» er på mange måter et godt utgangspunkt. At adoptivbarn er som «alle andre» barn, kan likevel problematiseres. Höjer og Höjer gir uttrykk for at barnehagelærere fremstår unnvikende når de blir intervjuet om adoptivbarn og utfordringer som kan oppstå. De fremhever at barnehagelærere blant annet kan stille spørsmål ved hvorfor man skal særbehandle adoptivbarn og problematisere. Samtidig finnes det, ifølge Höjer og Höjer, reelle forskjeller mellom adoptivbarn og majoritetsbarn som må tas høyde for. Ved å ikke anerkjenne forskjellene, vil mindre vansker hos adoptivbarna kunne bagatelliseres og dermed utvikle seg til større utfordringer (Höjer & Höjer, 2005, s.10;

Sætersdal & Dalen, 1999, s.142). Sætersdal og Dalen (1999, s.65) advarer samtidig mot en overbetoning av forskjeller. De påpeker at en konsekvens av å fokusere på forskjeller kan føre til at selve adopsjonsforholdet eller den biologiske opprinnelsen står i fare for å bli viktigere enn individet. En slik holdning er synlig hos informantene som tydelig påpeker de ikke har tenkt over adopsjonsforholdet.

Et annet moment som må tas med i beregningen, er at informantene har en allmennpedagogisk utdanning, mens litteraturen som blir benyttet i denne besvarelsen stort sett er skrevet av spesialpedagoger. Det kan derfor eksistere en profesjonsrelatert indikasjon på at mine informanter tidvis vil vektlegge andre forhold enn litteraturen gjør. Dette tydeliggjøres gjennom svarene om at «adoptivbarn er som alle andre barn». Her skal det likevel påpekes at informant 2 viste tillit til egen kunnskap når spurt om hen var forberedt til å ta imot adoptivbarn. Denne informanten hadde som sagt tatt tilleggsutdanning innen spesialpedagogikk, og hen kan muligens ha følt på et stødigere teoretisk grunnlag.

4.2 «Arv» eller miljø – informantenes perspektiv på identitet

Et av oppgavens formål var å undersøke barnehagelærerens bevissthet rundt identitet hos adoptivbarn. Identitet er komplekst, og adopsjonsforskningen er tidvis delt i synet på hvordan identiteten formes. Verdiene og holdningene som informantene gav uttrykk for ved å betegne adoptivbarna som «alle andre» barn, ser ut til å prege deres refleksjoner knyttet til identitet og opphav. Samtidig ser informantene ut til å bevisst reflektere rundt identitet og etnisitet. Det passet særlig godt å ha et semistrukturert intervju i forhold til identitet, ettersom dette var et tema informantene trengte litt tid og egne refleksjoner for å snakke om. Informant 2 reflekterte følgende rundt temaet identitet:

Det kan jo være litt sårt for de barna når de blir større og kanskje skjønner at mamma og pappa klarte ikke å få sin egen og slik kom jeg. Det er jo noe de må snakke om, men man trenger heller ikke krisemaksimere slike ting når de er 4 år.

Her viser informanten bevissthet over utfordringer barn kan ha knyttet til identitet, ettersom barnløshet er en av hovedgrunnene til at foreldre velger å adoptere. Samtidig forteller informanten at hen har opplevd at barn med annen hudfarge enn foreldrene har et større behov

for å snakke om adopsjonen. Informant 3 trekker også inn opprinnelse, samt de eksistensielle spørsmålene ved adopsjon:

Hvis man ikke skal snakke om det så kommer det en gang et spørsmål om at du ser sånn ut eller sånn ut og da må jo møte det en eller annen gang. Hvor er egentlig mammaen min, hvilken mage kommer jeg egentlig fra, det kommer jo opp en gang.

Informant 3 peker på både ytre karakteristika og biologiske forhold i spørsmål som kan reise seg. En annen vektlegging tydeliggjorde seg hos informant 1, denne informanten la større vekt på den norske «identiteten» barna nå hadde:

De var jo liksom norske, så vi tenkte ikke noe på identitet. Men det vistest jo på barna at de var adopterte, de var jo mørke, men de andre barna, ja de bare godtok det så det ble aldri noe flere spørsmål der.

Videre blir det trukket frem av både informant 2 og 3 at både hudfarge og adopsjon bør snakkes om. Begge informantene reflekterer over at barna kommer til å komme med spørsmål på et tidspunkt, men her har informantene noe ulik tilnærming. Informant 3 forteller også om et barn som var veldig opptatt av landet hen kom fra: «Det var tydelig at landet var viktig for han. Han bar det sånn med stolthet, og da var jo det klart vi fanget opp den bølgen som kom». Senere påpekte informant 1 at adopsjonen var et tema som ble snakket om mye i barnets hjem. Dette tolker jeg som at informantene ser et behov for være åpen rundt adopsjonsforholdet for at barnet skal utvikle god selvfølelse og holdning til identitet. Kirk sin tidligere nevnte forståelsesmodell om foreldreholdninger legger stor vekt på at en åpen dialog om adopsjonsforholdet vil kunne styrke relasjon mellom barn og forelder, samt gi barnet gode forutsetninger til en positiv ladet personlighets- og identitetsutvikling (Kirk, referert i Sætersdal & Dalen 1999, s.65). Informant 2 og 3 sine erfaringer bar preg av «erkjennelse»-polen av Kirk sin modell, hvor åpenhet i relasjonen og om adopsjonsforholdet står sentralt. I motsetning til dette, er informant 1 sin erfaring nærmere «fornektelse» i Kirk sin modell – adopsjonsforholdet ikke blir snakket om. Informant 1 fortalte i intervjuet at adopsjonsforholdet verken var tema på hjemmebane eller i barnehagen. I tillegg var informant 1 tydelig gjennom intervjuet på at hen ikke vektla adopsjonsstatusen til barna, men at hen rett og slett møtte dem som hvilke som helst norske barn. Holdningen til informant 1 stiller seg svært relevant til Sætersdal og Dalen sin modifisering av Kirks modell. Dette fordi

deres tillegg på modellen «stresse forskjeller» betegner faren ved å «stresse» eller overbetone forskjellene, fordi en overbetoning kan svekke barnas selvbylde og sosiale posisjon. Ved å fokusere for mye på forskjellene, kan andre ting som barnets personlige egenskaper bli nedtonet. Dette kan igjen svekke barnets selvfølelse og identitetsutvikling (Sætersdal & Dalen, 1999, s.64).

Et annet perspektiv som var tydelig under intervjuene, var vektleggingen av det sosiale. Informant 1 vektlegger at adoptivbarna fort ble en del av barnefellesskapet og nevner gjentatte ganger at barna ble godt tatt imot av resten av barnegruppen. Videre har hen et fokus på at adoptivbarna fikk utvikle seg i barnegruppen. Dette tolker jeg som at informant 1 er bevisst på barnehagens oppgave om at alle barn skal finne sin plass i fellesskapet (KD, 2017).

Informant 2 er tydelig i sine svar og fremhever gjentatte ganger at biologien ikke spiller noe rolle. Under en refleksjon knyttet til identitet uttrykker informant 2:

Det spiller jo faktisk ingen rolle hvilken mage man kommer fra, de er jo fortsatt foreldre og barn. Det er litt morsomt da for noe som jeg har tenkt over med adoptivbarna er at når jeg har blitt godt kjent med barna, og deretter foreldre, så ligner jo de så utrolig mye på hverandre.

Med utgangspunkt i dette sitatet, er det tydelig at informant 2 vektlegger den sosialvitenskapelige tilnærmingen fremfor den tradisjonalistiske tilnærmingen til identitet (se del 2.3.1). Samme tilnærming kan også tolkes hos informant 1, ettersom hen vektlegger fellesskapet sterkt, samt at barna er norske. Jeg tolker informant 1 og 2 sine svar som at de ser på identitet som noe som skapes i fellesskapet, i ulike relasjoner med ulike mennesker. Identitet kan endre seg, og er ikke fastsatt eller forutbestemt (Sand, 2020, s.113). Informant 2 ser ut til å ta avstand fra den biologiske tilnærmingen, og informant 1 har ikke noe fokus på barnas liv før adopsjonen. Dette er i motsetning til Sætersdal og Dalen, som påpeker at barnas adopsjonsforhold er en kilde til «rotløshet, forvirring og savn», samt at adoptivbarn må leve med å ha en ukjent livshistorie. Sætersdal og Dalen, begge med bakgrunn innen spesialpedagogikken, går gjentatte ganger tilbake til biologien og dens forutbestemmelse for adoptivbarna (Sætersdal & Dalen, 1999, s.52). Informantene derimot, med sin allmennpedagogiske bakgrunn, ser i langt større grad hen mot fellesskapet og det sosiale som faktor for identitetsutvikling.

Informant 3 bringer et nytt perspektiv på banen. Hen trekker frem at flere av adoptivbarna hen har hatt, har hatt en tilknytning til opprinnelseslandet etter adopsjonen. Flere av barna har i etterkant besøkt landet de ble adoptert fra, og de har noe kjennskap til språket. Informant 3 legger også til at hen opplevde at barna ønsket å snakke om landet de ble født i, og at barnehagen blant annet har brukt FN-dagen til å la barna dele det de ønsker, samt høre på musikk og se på flagg. Et av barna hadde et svært bevisst forhold til identiteten sin, og her nevner informant 3 at den kulturelle tilhørigheten fra opprinnelseslandet var en stor del av barnet, og at barnet bar denne med stolthet. Informant 3 sine utsagn oppfattes til å være i tråd med rammeplanens utsagn om å både legge til rette for og gi rom for barnas egen kulturskaping og kulturmøter – samt at barna opplever glede og mestring knyttet til sosiale og kulturelle fellesskap (KD, 2017). Lyngvi (2004, s.12) støtter barnets utvikling av en identitet som tar hensyn til adopsjonsforholdet, og begrunner dette med at en slik støtte kan skape balanse mellom opprinnelsen til barnet og samfunnet barnet nå lever i.

Jeg tolker svaret fra informant 3 som at barna hadde ulik relasjon til opprinnelseslandet. For enkelte av barna var opprinnelseslandet en del av deres livshistorie før de kom hit, mens for andre var det i større grad en del av identiteten deres. Sand (2020, s.113) trekker inn at minoritetsspråklige barn kan utvikle en to-kulturell identitet ved hjelp av personalet i barnehagen. Dette betyr at barna skal få oppleve å ha flere kulturelle identiteter, som både kan styrke tilhørighet i barnegruppen og egen selvfølelse. Fra dette perspektivet kan det se ut til at informant 3 har hatt barn med større tilknytning til opprinnelseslandet, enn informant 1 og 2 har hatt. Kanskje informant 1 og 2 hadde hatt et større fokus på identiteten knyttet til barnets opprinnelse, dersom de hadde hatt flere barn med tilknytning til landet?

4.3 «De snakket jo alle norsk da de begynte i barnehagen»

Dette delkapittelet skal presentere og drøfte funnene knyttet til de adopterte barnas språk. Språket kan oppfattes som inngangen til sosiale fellesskap, og det skaper tilhørighet og identitet. Som beskrevet i del 2.2 har adoptivbarna en annen språkutvikling enn den kontinuerlige utviklingen barn vanligvis har, og de tilegner seg «et andre førstespråk» (Rygvoid, 2020, s.12). Et av formålene mine er som tidligere nevnt å danne meg en oppfatning av barnehagelærerens kunnskap og bevissthet tilknyttet språk hos adoptivbarn.

Alle informantene har tydeliggjort at barna snakket norsk da de begynte i barnehagen. Svarene har vært et resultat av informantenes refleksjoner knyttet til spørsmålet om de har hatt kunnskap om adoptivbarns språk.

Informant 1 legger gjentatte ganger vekt på at «De snakket jo alle norsk da de begynte i barnehagen». Videre forteller informanten at et av barna allerede snakket morsmålet sitt godt da barnet kom til Norge. Hen tilføyer: «Eller, de hadde jo på sett og vis alle et morsmål da de kom, uavhengig av alder». Informanten trekker også frem en opplevelse hen hadde knyttet til barnet som snakket morsmålet godt ved ankomst. Hen hadde ved oppstart bekymringer for begrepsdybden til barnet. I en samlingsstund hadde barnegruppen snakket om kroppen, og informanten hadde spurt barna om noen visste hva kulen på ankelen het. Da hadde barnet hen bekymret seg for språket til, pekt på kulen og uttrykt et dialekt-ord for kulen, og dette ordet kunne ingen av de andre barna.

Informant 2 påpeker at hen ikke har sett et behov for å ha kunnskap om språk hos adoptivbarn, ettersom alle snakket norsk da de begynte i barnehagen. Samtidig nevner hen at et av barna øvde på førstespråket med foreldrene sine. En av barnets foreldre var nemlig utdannet barnehagelærer og kunne litt av språket snakket i opprinnelseslandet. Informanten trekker inn at hen så på dette som positivt for barnet, ettersom hen mener at flere språk gir en utvidet språkforståelse.

Informant 3 vektla å kommentere på barnas førstespråk fra opprinnelseslandet i flere av svarene, ettersom flere av barna hadde øvd på morsmålet med foreldrene sine. Likevel påpeker hen at «de snakker ikke sine morsmål særlig, de snakker norsk». Foreldrene ønsket imidlertid at barna kunne benytte seg av morsmålet/førstespråket når de besøkte opprinnelseslandet, og noen forsøkte derfor å opprettholde morsmålet. Informanten avslutter med at hen ikke har særlig kunnskap om adoptivbarn og språk, men at hen har benyttet seg av kunnskapen hen har om språk og språkutvikling hos barn generelt.

Informantene har altså ulik kunnskap om adoptivbarnas språk. Alle informantene uttrykker likevel at barna snakket norsk da de kom, og de selv dermed ikke har hatt et behov for særlig kunnskap. At alle barna snakket norsk da de startet i barnehagen, gjøres til et poeng når informantene blir spurt om hvilken kunnskap de opplever de har om adoptivbarn og språk. Denne situasjonen fremheves av både Toft og Rygvold som en typisk utfordring, foreldre og

barnehagelærere oppfatter at barnet mestrer språket for det kan uttrykke seg og har mange ord. Barnet antas til å ha aldersadekvat språk (norsk), og språket blir dermed vurdert som godt nok. I senere barnehagealder eller i skolealder viser det seg imidlertid at barnet har benyttet seg av imitasjon som en metode for å bruke «det andre førstespråket» raskere. Faren ved imitasjon er at barnets faktiske språklige nivå ikke avdekkes, og at barnet mister verdifull begrepslæring (Rygvold, 2020, s.17; Toft, 2020).

Flere av barna hadde foreldre som ønske å fortsette med tospråkligheten hos barna. Særlig var informant 2 bevisst på at flerspråklighet kan utvide språkforståelsen, og påpekte at hen så på det som positivt at foreldrene forsøkte å opprettholde førstespråket. Om barna hadde klart å fortsette sin tospråklige utvikling, kunne de fulgt en additiv tospråklighet, altså at språkene hadde «harmonisert» med hverandre (Kibsgaard & Huseby, 2014, s.50). Det ble likevel påpekt av alle tre informantene at morsmålet var vanskelig å opprettholde, og at barna ikke kunne særlig av morsmålet. Da har det foregått en subtraktiv tospråklighet, der det norske språket med tiden tar plassen til morsmålet. Dette fører til at barnet mister aldersadekvat nivå i morsmålet, uavhengig av alder ved ankomst (Kibsgaard & Huseby, 2014, s.50). Denne forståelsen for gradvis tap av morsmål viser at informantene har mer kunnskap om adoptivbarn og språk enn de selv er bevisst på.

Informant 1 uttrykker dessuten en bekymring for et av barnas begrepsdybde. Dette samsvarer med Rygvolds syn på at særlig begrep er utfordrende for adoptivbarns språklæring (Rygvold, 2020, s.18). Informanten trekker likevel inn at barnet motbeviste kunnskapen, ved å ha god begrepsforståelse for et ord ingen andre i barnegruppen kunne. Dette barnet benyttet seg aktivt av morsmålet ved ankomst og var gammel nok til å begynne på storbarnsavdelingen. Barnet har dermed startet utviklingen av sitt «andre førstespråk» senere enn sine jevnaldrende. Flere adoptivbarn viser likevel til å ha gode evner til å tilegne seg det nye språket fort, og kommer etter kort tid på språklig nivå med jevnaldrende (Rygvold, 2020, s.17). Informanten sitt eksempel er likevel en god illustrasjon på adoptivbarn er unike individ, som lærer det nye førstespråket i svært ulike tempo, uavhengig av alder (Toft, 2020).

Hadde informantene følt på et større behov for kunnskap om det ikke fantes foreldre som fulgte opp morsmålet, eller at den faglige kunnskapen om barns språkutvikling som enkelte av foreldrene hadde, manglet?

Informant 1 trekker frem at hen har benyttet seg av kunnskapen hen hadde om barns språkutvikling generelt, i møte med adoptivbarna. Dette støtter Rygvold, som samtidig peker på at det bør legges til rette for at personalet både observerer og er oppmerksom på de adopterte barnas språkutvikling, ettersom disse barna er mer sårbare for språkvansker (Rygvold, 2020, s.37). Rammeplan for barnehagen påpeker i tillegg at personalet skal ha kunnskap til å oppdage språklige vansker hos barn (KD, 2017).

Det kan være flere grunner til at informantene ikke har følt et behov for å ha et større teoretisk grunnlag knyttet til barnas språk. En av årsakene til dette kan være at alle tre informantene har hatt erfaring med at *minst* en forelder også var utdannet barnehagelærer. Særlig informant 1 og 2 trekker inn barnehageforeldrene når spurt om de har hatt kunnskap om adoptivbarns språk. Her peker informantene på at barna har fått god oppfølging hjemme, samt at foreldrene også har øvd på morsmålet med dem. Derfor har de ikke følt behov for mer kunnskap.

En annen årsak kan være at informantene ser ut til å ha tolket spørsmål om adoptivbarns språk, som særlig rettet mot språket fra opprinnelseslandet. Muligens kunne en tydeliggjøring av begrepet språk, hvor språkutvikling i tillegg ble lagt til i intervjuguiden, ha endret informantenes fokus fra morsmål?

4.4 Foreldresamarbeidets rolle

Informantene ble spurt direkte om foreldresamarbeidets rolle, i tillegg ble de spurt om hva de opplevde foreldre la vekt på knyttet til barnas språk og identitet. Foreldresamarbeid ble dessuten trukket frem i de fleste av informantenes svar. Informant 3 forteller følgende når spurt om foreldresamarbeidets rolle: «Det var veldig sånn enten eller med noen, så enten var det sånn at nei dette snakker vi ikke om, barnet skulle kun være norsk eller så var det masse initiativ fra foreldrene».

Informant 3 uttrykker altså at det er enten/eller i dialogen med foreldre om adopsjonsforholdet. Informanten svarer følgende når spurt om hva foreldre legger vekt på knyttet til identitet:

Nei, det er et vanskelig spørsmål. Man er jo redd for å trække feil da, det er man. De faller jo litt mellom to stoler, vanligvis når et barn kommer fra et annet land så er jo

man veldig på at dette skal vi jobbe masse med, dette skal vi vise frem og spør foreldrene. Vi sitter jo veldig stille i båten med adoptivbarna, man er liksom litt redd for å ja, trække feil, også i møte med foreldrene.

Her trekker informanten heller frem egne refleksjoner, i stedet for hva foreldrene legger vekt på. Videre påpeker hen at det er takket være adoptivfamiliene sitt initiativ at noen av barna har en så sterk tilhørighet og stolthet over opprinnelseslandet. Hen legger til at det var foreldrene som styrket barnas stolthet og tilknytning, og at det var takket være familiene at adopsjonsforholdet og opprinnelsen til enkelte av barna også ble tema i barnehagen. Informant 1 og 2 vektlegger begge at det har vært som med alle andre foreldresamarbeid, når spurt om foreldresamarbeidets rolle. Informant 2 legger likevel til: «Jeg har jo gjerne hatt adopsjonen i bakhodet, så om det var noe spesielt så kunne vi lett ta noen samtaler».

Når spurt om hva foreldrene legger vekt på knyttet til identitet, ser man likheter hos informant 1 og 2. Informant 2 legger vekt på:

De fleste foreldrene hadde egentlig bare fokus på det norske, og norske tradisjoner. Det var et av barna som snakket mye om det hjemme da, adopsjonen altså, i det tilfellet snakket vi en del om adopsjon i barnehagen også.

Her trekker informant 2 frem at foreldre, bevisst eller ubevisst, for det meste hadde fokus på det norske - foruten familien som snakket mye om adopsjon hjemme, den samme familien som delvis snakket barnas førstespråk. Når informant 1 blir spurt om samme tema svarer hen: «De skulle liksom være norsk, snakke norsk, det var det foreldrene vektla så sånn ble det». I likhet med informant 2, påpeker informant 1 at det var det norske som gjaldt. I sitatet til informant 1 over, sier hen at «det var det foreldrene vektla så sånn ble det». Dette utsagnet kan knyttes til Glaser sin beskrivelse av foreldresamarbeid, nemlig at personalet skal respektere de ulike måtene å være foreldre på, ettersom foreldrene er barnas nærmeste ressurspersoner (Glaser, 2023, s.19). Dette er interessant å se i lys av informant 2 sitt utsagn om at flertallet av foreldrene bevisst eller ubevisst, hadde et fokus på det norske. Uttalelsene fra informant 3 indikerte derimot at foreldrene har ulikt fokus knyttet til barnas adopsjon, noen ønsker at barnet skal ha en form for tilknytning til opprinnelseslandet, mens andre ønsker at barnet «kun» skulle være norsk. Samtidig svarer informantene, ut fra egne opplevelser, på spørsmålet om hva foreldre legger vekt på med at de selv ikke alltid helt vet

hvordan de skal opptre. Kan dette tyde på at informantene opplever usikkerhet knyttet til identitet hos adoptivbarna? Et viktig likhetstrekk er dog at informantenes holdning kan tolkes som at de har **stor** respekt for foreldrenes ønske/fokus hos barnet.

Det er imidlertid et annet aspekt som er interessant å trekke frem her. Informant 3 beskriver gjentatte ganger sin bekymring for å tråkke feil i møte med barnas identitet, til tross for at enkelte av foreldrene og barn var svært engasjert i barnets opprinnelse. Dette utsagnet er spennende å knytte opp mot foreldresamarbeidet. Lyngvi (2004, s.18). trekker frem at det kan oppstå et asymmetrisk kunnskapsforhold når barnehagelærere møter adoptivforeldre, altså en skjevhet i kunnskap. Adoptivforeldrene har ofte kjennskap til hvilke forhold barnet levde under før det ble adoptert, forhold som kan ha betydning for barnets senere utvikling. Det er likevel ikke slik at denne kunnskapen nødvendigvis blir videreformidlet til barnehagelærerne, enkelte forhold kan være sårbare, private og problematiske å snakke om til utenforstående. Dessuten er det barnet selv som «eier» sin egen historie, og det kan være vanskelig for foreldrene å vurdere hvor mye av denne historien som skal videreformidles. Det blir også vektlagt av Kallevik og Jansen at man kun skal gi barnehagen informasjon om sitt barn, som man selv vurderer som viktig og relevant (Kallevik & Jansen, 2006, s.92). Med dette utgangspunktet vil foreldrenes vurdering av hva som er viktig/relevant informasjon, påvirke barnehagelærerens innsyn i barnets forhistorie. Vil en større åpenhet om tidligere forhold åpne for mer bevissthet hos barnehagelærere, og dermed et ønske om mer kunnskap? Eller ville en større åpenhet sette barnet i fare for å bli stigmatisert?

En adopsjon er en kostbar prosess og mulige adoptivforeldre er underlagt en grundig vurdering av offentlige myndigheter før de blir «godkjent». Som et ledd i adopsjonsprosessen har foreldrene vanligvis tilegnet seg mye kunnskap om hvilke utfordringer som kan oppstå i etterkant av en adopsjon (Lyngvi, 2004, s.4). Barnehagelærere derimot, har generell kunnskap om «alle barn». I tillegg til å kjenne barnet sitt best, kan det altså legges til grunn at adoptivforeldre har mye faglig kunnskap om adoptivbarn (Lyngvi, 2004, s.18). Alle informantene har svart at de har hatt relativt lite kunnskap om adoptivbarn, og med en foreldregruppe som sannsynligvis har en god del mer kunnskap, er muligens informant 3 redd for å stigmatisere når hen sier «tråkke feil».

Glaser trekker frem foreldrestøttende arbeid, hvor man anerkjenner at både barnehagelæreren og foreldrene har uvurderlig kunnskap om barn/barnet. Det trekkes frem at med

foreldrestøttende arbeid kan de to partene samarbeide om den ulike kunnskapen de innehar, samt anerkjenne denne kunnskapen hos hverandre (Glaser, 2023, s.94). Her kan det også være interessant å spørre seg om hvordan situasjonen hadde vært dersom informantene hadde etterspurt kunnskapsdeling fra foreldrene – kanskje informantene hadde følt på et stødigere teoretisk grunnlag i møte med adoptivbarn?

5.0 Oppsummering

I denne besvarelsen er det presentert relevant teori og litteratur. Det er også redegjort tydelig for metoden benyttet for følgende problemstilling:

«Hvilken kunnskap og bevissthet har barnehagelærere rundt temaene språk og identitet hos utenlandsadopterte barn?»

Problemstillingen er undersøkt ved hjelp av intervjuer, som deretter er analysert i en tematisk analyse. Analysen har gitt flere funn, som er både presentert og drøftet. Jeg har intervjuet tre informanter med bakgrunn fra adoptivbarn i barnegruppen, fra tre ulike barnehager. Disse tre representerer naturligvis ikke alle barnehagelærerne som har erfaring med adoptivbarn. Likevel, mine tre informanter besitter mye erfaring på feltet, slik at mitt strategiske utvalg har gitt meg relevant og interessant kunnskap og satt meg i stand til å besvare problemstillingen. Med relevant teori som bakteppe da jeg analyserte funnene, fant jeg spesielt to forhold som utmerket seg. Funnene har enkelte indiksjoner på at holdninger og verdier hos mine informanter muligens kan finnes igjen også hos andre barnehagelærere når det gjelder kunnskapen og bevisstheten rundt språk og identitet hos adoptivbarn.

Det første forholdet jeg vil fremheve er barnehagelærerens holdninger og verdier.

Informantene mine la stor vekt på at adoptivbarn er som «alle andre barn», at barn er barn uansett bakgrunn. Dette synspunktet står sentralt i barnehagenes verdigrunnlag, samtidig som det også kreves at man skal møte hvert enkelt barn der barnet «er». Det bør uansett tas med i betraktningen at adoptivbarn kan bære på en annen bagasje enn majoritetsbarn. Adoptivbarn har opplevd brudd både i familierelasjonene og i språk- og identitetsutviklingen, og selv om barnehagelærere flest sannsynligvis ikke har omfattende kunnskap om adopsjon, så er det viktig å være oppmerksom på disse omstendighetene. Informantene mine virket å være bevisst

på enkelte forhold rundt adopsjon og gav inntrykk av å bruke de verktøyene og ressursene de allerede hadde, i møtet med adoptivbarna. Her viste det seg nyttig å ha en god forståelse av barns språkutvikling generelt, samt ha barnets bakgrunn «i bakhodet».

Det andre og siste forholdet jeg vil fremheve, er at foreldrenes rolle og holdninger til adopsjon påvirker barnehagelærerens kunnskap og bevissthet. Det er foreldrene som best kjenner sine egne barn, og det er også foreldrene som bestemmer hvilken informasjon om barnet som skal videreformidles til barnehagen. Dersom foreldrenes holdning er at barnet kun er «norsk», er det den «norske» siden av språk- og identitetsutviklingen som vil bli vektlagt mest, både hjemme og i barnehagen. Foreldrene spiller en avgjørende rolle når det gjelder utviklingen av barnets språk og identitet, og foreldrenes holdninger på dette området vil i stor grad påvirke barnehagelærerens kunnskap og bevissthet. På denne punktet sitter jeg igjen med et inntrykk av at barnehagelærerne var svært bevisste på å følge signaler fra foreldrene, noe som er en viktig forutsetning for et godt foreldresamarbeid. Det er i tillegg to parter som sitter på hver sin uvurderlige kunnskap, og dette kan være et grunnlag for en verdifull kunnskapsutveksling.

Som barnehagelærer har man tilegnet seg en allmennpedagogisk utdanning som gir gode forutsetninger for å møte barn som de er, uansett hvor barna kommer fra og hvilken bakgrunn de har. Å møte hvert enkelt barn og deres foreldre med en åpen og inkluderende holdning er grunnleggende for et godt arbeid med mangfold og gjensidig respekt.

Til slutt vil jeg gjerne avslutte med et sitat fra informant 2. Dette sitatet bærer preg av en stor åpenhet, varme og innsikt, for det er *foreldre og barn* som står i fokus og ikke *adoptivforeldre og adoptivbarn*.

Det spiller jo faktisk ingen rolle hvilken mage man kommer fra, de er jo fortsatt foreldre og barn. Det er litt morsomt da, for noe som jeg har tenkt over med adoptivbarna er at når jeg har blitt godt kjent med barna, og deretter foreldre, så ligner jo de så utrolig mye på hverandre. – Informant 2

6.0 Litteraturliste

- Adopsjonsloven. (2017). *Lov om adopsjon*. (LOV-2017-06-16-48). Lovdata. Hentet fra:
<https://lovdata.no/lov/2017-06-16-48/§4> [lesedato: 20.03.24].
- Adopterte, organisasjon for adopterte i Norge. (uten dato). *Historisk utvikling av adopsjonsloven*. Adopterte, organisasjon for adopterte i Norge.
<https://www.adopterte.no/veien-til-ny-adopsjonslov/historisk-utvikling-av-adopsjonsloven-article615-990.html> [lesedato: 26.03.24].
- Barnehageloven. (2005). *Lov om barnehager*. (LOV-2005-06-17-64). Lovdata. Hentet fra:
<https://lovdata.no/lov/2005-06-17-64/§3> [lesedato: 20.03.24].
- Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet. (2024, 16. januar). *Bufdir anbefaler midlertidig stans av utenlandsadopsjoner*. Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet.
<https://www.bufdir.no/aktuelt/bufdir-anbefaler-midlertidig-stans-av-utenlandsadopsjoner/> [lesedato:06.03.24].
- Bergsland, M.D. & Jæger H. (2022). Bacheloroppgaven. I M.D. Bergsland & H. Jæger (Red.), *Bacheloroppgaven i barnehagelærerutdanningen* (2. utgave, s. 15-51). Cappelen Damm Akademisk.
- Braun, V. & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3 (2), s. 76.
<https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1191/1478088706qp063oa>
[nedlastningsdato: 14.03.24].
- Glaser, V. (2023). *Foreldresamarbeid: Barnehagen i et mangfoldig samfunn* (3. utg.). Universitetsforlaget.
- Granskningsutvalget for utenlandsadopsjoner. (2024). Informasjon til barn. Granskningsutvalget for utenlandsadopsjoner.
<https://utenlandsadopsjonsutvalget.no/informasjon-til-barn/> [lesedato: 26.03.24].
- Grønmo, S. (2016). *Samfunnsvitenskapelige metoder* (2. utg). Fagbokforlaget.
- Humberset, K. (2017, 1. juni). *Aldri før er det gjennomført færre adopsjoner i Norge. Adopsjonstallene er lavere enn noensinne*. Aftenposten.
<https://www.aftenposten.no/foreldreliv/i/na9p5B/aldri-foer-er-det-gjennomfoert-faerre-adopsjoner-i-norge> [lesedato:15.03.24].
- Høigård, A. (2019). *Barns språkutvikling: muntlig og skriftlig* (4. utg.). Universitetsforlaget.
- Höjer, D. & Höjer, L. (2005). *Adopterade barn – vägledning för förskolan*. Sveriges Utbildningsradio AB.

- InorAdopt. (Uten dato). *Ungarn*. InorAdopt. <https://inoradopt.no/ungarn/>
- Kallevik, S. A. & Jansen, M. (2006). *Adopsjonsboken – veien til en familie*. Høyskoleforlaget AS – Norwegian Academic Press.
- Kibsgaard, S. & Huseby, O. (2014). *Norsk som andrespråk. Barnehage og barnetrinn* (3.utg). Universitetsforlaget.
- Kunnskapsdepartementet. (2017). *Rammeplan for barnehagen: Forskrift om rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver*. Udir.
<https://www.udir.no/laring-og-trivsel/rammeplan-for-barnehagen/>
- Larsen, A. K. & Slåtten, M. V. (2019). *En bok om oppvekst* (5. utg.). Fagbokforlaget.
- Lyngvi, M.S. (2004). *Adopterte barn i barnehagen*. (Temahefte). Inoradopt, Verdens Barn & Adopsjonsforum.
https://www.adopsjonsforum.no/userfiles/Etteradopsjon/adopterte_barn_i_barnehagen.pdf [lesedato:14.03.24].
- Rygvoid, A.L. (2020). *Adopterte barn og språk*. (Temahefte). InorAdopt, Verdens Barn & Adopsjonsforum.
<https://www.adopsjonsforum.no/userfiles/Etteradopsjon/Adopterte%20barn%20og%20Osprak%202020.pdf> [lesedato: 14.03.24].
- Sand, S. (2020). *Ulikhet og fellesskap: Flerkulturell pedagogikk i barnehagen*. (4.utg.) Cappelen Damm Akademisk.
- Statistisk sentralbyrå. (2023). 06683/06688: *Adopsjoner* [Statistikk].
<https://www.ssb.no/befolkning/barn-familier-og-husholdninger/statistikk/adopsjoner>
- Sætersdal, B. & Dalen, M. (1999). «Hvem er jeg?» - *Adopsjon, Identitet, Etnisitet*. Akribe Forlag.
- Toft, T.E. (17. august 2020). *Kva skjer når barn får nytt morsmål?* Universitetet i Stavanger. <https://www.uis.no/nb/sprak/kva-skjer-nar-barn-far-nytt-morsmal> [lesedato:15.03.23].

7.0 Vedlegg 1 – Informasjons- og samtykkeskriv

DronningMaudsMinne
HØGSKOLE FOR BARNEHAGELÆRERUTDANNING

Vil du delta i forskningsprosjektet

”Utenlandsadopterte barns språk og identitet ”?

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et bachelorprosjekt hvor formålet er å se på hvilken kunnskap og bevissthet barnehagelærere har rundt temaene språk og identitet hos adoptivbarn fra utlandet. I dette skrivet gir jeg deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Formålet med prosjektet er å undersøke og få innsikt i hvilken kunnskap og bevissthet barnehagelærere føler de har rundt språk og identitet hos denne gruppen barn. Forskningen skal resultere i en bacheloroppgave på barnehagelærerutdanning. Opplysningene som samles inn, vil kun brukes til dette formålet.

Problemstillingen for prosjektet er: *Hvilken kunnskap og bevissthet har barnehagelærere rundt temaene språk og identitet hos utenlandsadopterte barn?*

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Dronning Mauds Minne Høgskole for barnehagelærerutdanning

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Du får spørsmål om å delta i prosjektet fordi du jobber i barnehage som barnehagelærer, og kan ha hatt erfaring med utenlandsadopterte barn. Som yrkesaktiv barnehagelærer kan du ha innsikt og opplevelser rundt temaet språk og identitet hos utenlandsadopterte barn. Slik vil du kunne bidra med verdifulle erfaringer og refleksjoner knyttet til problemstillingen nevnt over.

Hva innebærer det for deg å delta?

Hvis du velger å delta i prosjektet innebærer det at du tillater meg å intervju deg. Det vil ta ca 30 min. Intervjuet skal ha fokus på erfaringer og refleksjoner knyttet til språk og identitet hos utenlandsadopterte barn i barnehagealder, samt foreldresamarbeidets rolle.

Deltakelse vil også innebære at jeg tar lydopptak av intervjuet. Lydopptak vil gjennomføres på privat mobiltelefon, som kun jeg vil ha tilgang til. Opplysningene fra intervjuet vil bli samlet inn som notater gjennom lydopptakeren og transkriberes og slettes samme dag etter endt intervju. Intervjuguiden vil være semi-strukturell, som betyr at det vil være spørsmål utformet på forhånd – samtidig som det skal åpnes for at deltakeren kan få reflektere og løfte frem andre relevante tema/erfaringer.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn ved å sende en mail til meg. Alle dine personopplysninger vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Jeg vil bare bruke opplysningene om deg til formålene jeg har fortalt om i dette skrevet. Jeg behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket. Den eneste

som vil ha tilgang til dine opplysninger er meg. Navn og kontaktopplysninger vil erstattes med koder som er adskilt fra øvrige data. Datamaterialet fra prosjektet vil bli lagret på pc som er innelåst og passordbeskyttet. Du vil ikke på noen måte gjenkjennes i publikasjoner fra forskningsprosjektet.

Hva skjer med personopplysningene dine når forskningsprosjektet avsluttes?

Prosjektet vil etter planen avsluttes 26. april 2024. Etter prosjektslutt vil alle lydopptak og personopplysninger om deg bli slettet.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra Dronning Mauds Minne Høyskole har Sikt – Kunnskapssektorens tjenesteleverandør vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke opplysninger vi behandler om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene
- å få rettet opplysninger om deg som er feil eller misvisende
- å få slettet personopplysninger om deg
- å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger

Hvis du har spørsmål knyttet til vurderingen som er gjort av personverntjenestene fra Sikt, kan du ta kontakt via:

- Epost: personverntjenester@sikt.no eller telefon: 73 98 40 40.

Med vennlig hilsen

Prosjektansvarlig

Paal Eckhoff Salvesen

Line-Marie Wiken

Student

Synnøve Waage

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet *utenlandsadopterte barns språk og identitet*, og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

- å delta i intervju

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet

Signert av prosjektdeltaker, dato

8.0 Vedlegg 2 - Intervjuguide

Intervju-guide

«Hvilken kunnskap og bevissthet har barnehagelærere rundt temaene språk og identitet hos utenlandsadopterte barn?»

Innledende spørsmål:

Presentere formålet med oppgaven

Kan du fortelle om deg selv? (Utdanning, erfaring, annet som kan være relevant)

Kan du fortelle litt om barnehagen? (Fokusområder, organisering, osv.)

Temarelaterte spørsmål:

Fortell om dine erfaringer med adoptivbarn fra utlandet i barnehagen.

Hvilken rolle har foreldresamarbeid hatt i disse erfaringene?

Hva har du opplevd at foreldre legger vekt på knyttet til barnets identitet?

Er språk og identitet temaer barnehagen bevisst har jobbet med i møte med adoptivbarna?

Er språk og identitet temaer barnehagen bevisst har jobbet på generell basis?

Har du følt deg forberedt til å ta imot adoptivbarn fra utlandet?

Fortell om din oppfatning og kunnskap av språk hos utenlandsadopterte barn

Fortell om din oppfatning og kunnskap av identitet hos utenlandsadopterte barn

Opplever du at du har hatt et godt nok teoretisk grunnlag i ditt arbeid med utenlandsadopterte barn?

Avrundingsspørsmål:

Noe annet du vil tilføye?

9.0 Vedlegg 3 – Vurdering fra SIKT

 Sikt Norsk ▾ Synnøve Waage ▾

[Meldeskjema](#) / [Barnehagelæreres kunnskap og bevissthet rundt temaene språk og identitet hos ute...](#) / Vurdering

Vurdering av behandling av personopplysninger

Referansenummer 380719	Vurderingstype Automatisk 	Dato 14.02.2024
----------------------------------	---	---------------------------

Tittel
Barnehagelæreres kunnskap og bevissthet rundt temaene språk og identitet hos utenlandsadopterte barn

Behandlingsansvarlig institusjon
Dronning Mauds Minne – Høgskole for barnehagelærerutdanning / Seksjon for samfunnsfag

Prosjektansvarlig
Paal Eckhoff Salvesen

Student
Synnøve Waage

Prosjektperiode
19.02.2024 - 26.04.2024

Kategorier personopplysninger
Alminnelige

Lovlig grunnlag
Samtykke (Personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a)

Behandlingen av personopplysningene er lovlig så fremt den gjennomføres som oppgitt i meldeskjemaet. Det lovlige grunnlaget gjelder til 26.04.2024.

[Meldeskjema](#)